

ŽIVO PISNI DVORCI DARUVARA I OKOLICE

1 Dvorac Janković u Daruvaru

Daruvar je grad poznat ne samo po toplicama nego i po brojnim kulturno-povijesnim spomenicima u gradu i okolici, čak od prapovijesnoga doba. Za vladavine Rimljana bile su tu terme Aquae Balissae, iz srednjovjekovnoga doba potječu ostaci brojnih utvrda, najprivlačniji spomenik baroka jest dvorac obitelji Janković, a 19. stoljeće ostavilo je svoj znamen u izgradnji grada i lječilišta.

Daruvar je ime mađarskoga podrijetla, nastalo u 18. stoljeću, a vezano je za izgradnju dvorca i plemićku obitelj Janković od Daruvara (*Jankovich de Daruvar*). Do toga doba Daruvar se nazivao različitim imenima. Aquae Balissae najstariji je naziv. Bilo je to rimsko naselje, postaja na cesti koja je od Siska (*Siscia*) vodila prema Osijeku (*Mursa*). U srednjem vijeku pripadao je prostor današnjega Daruvara imanju Dobra kuća, sa sjedištem u istoimenom feudalnom utvrđenom gradu koji je u početku bio kraljevski, a potom je pripadao, do dolaska Turaka, Hrva-

PICTURESQUE CASTLES IN DARUVAR AND THE SURROUNDING AREA

The castle of Daruvar was built in the 18th century at an elevated point in the center of luxurious gardens probably dating back to the same period. The castle was widely known for its beauty, and it is in fact after this castle that the town of Daruvar was named. The edifice was built by the noble Janković family whose coat-of-arms feature the bird crane (which in Hungarian is called "daru"). The castle later changed many owners and, in recent times, it used to be a high school building. Dioš, one of the most recently built Slavonian castles is situated to the north of Daruvar, near the village of Končanica. The castle was built by the noble Tüköry family in the early 20th century, and its builders were known Hungarian architects which also built the central post office building in Zagreb. Both of these beautiful and luxurious castles are nowadays abandoned and in disrepair, and their current use is inadequate.

tinićima, Nelipićima i Sekeljima U 15. stoljeću na prostoru današnjega Daruvara postojala su tri naselja, jedno pokraj drugoga, koja se u srednjovjekovnim ispravama bilježe raznim hrvatskim i mađarskim imenima: Toplica (*Thopolcha, Hewyz*), Četvrtkovac (*Csötörtökhegy*) i Podborje (*Fenalya, Podborya*).

Toplica se spominje kao trgovište 1508. godine, a nalazila se vjerojatno uz termalne izvore u središtu današnjega Daruvara. Na brdu iznad Toplice nalazio se utvrđeni dvorac,

Nelipićevo grad zvan Bor, koji su Mađari nazivali *Kö* ili *Kövar* što znači Kamengrad.

Četvrtkovac se 1496. spominje kao trgovište u kojemu su se četvrtkom održavali sajmovi. Nalazio se tu franjevački samostan sa crkvom sv. kralja Ladislava. Iz jednoga spisa iz 1527. godine vidi se da su Toplica i Četvrtkovac činili cjelinu, današnji Donji Daruvar.

Podborje s benediktinskom opatijom Sv. Helene javlja se kao naselje pod tim imenom 1404., a nalazilo se na prostoru današnjega Gornjega Daruvara. Još od 15. stoljeća ime Podborje koristilo se za sva tri naselja i ono je u uporabi do kraja 18. stoljeća, kada je zamijenjeno imenom Daruvar. Izgradivši dvorac u Podborju, Antun grof Janković nazvao ga je Daruvar (Ždralovgrad) prema ždralu (mađ. *darú*) koji se nalazio u obiteljskom grbu Jankovića. S vremenom, ime dvorca prenijelo se i na naselje. To je potvrdila i kraljica Marija Terezija 1772. godine u grofovskoj diplomi Antunu pl. Jankoviću, u kojoj doslovce piše: *castrum Podborje aliter Daruvar*.

Prije dolaska Turaka taj je prostor bio gusto naseljen katoličkim pučanstvom. Bili su tu, u široj okolici,

Južno (glavno) pročelje dvorca

Ulaz u dvorac

brojni utvrđeni gradovi (Stupčanica, Dobra kuća, Sirač, Želtnak, Badljevin, Čaklovac, Pakrac), samostani (Sv. Margarete u Bijeloj, pavlinski s crkvom Sv. Ane između Donje Vrijeske i Velikih Bastaja), crkve (1501. godine spominje se više od 30 župa) i sela. Turci su zauzeli Podborje i širu okolicu 1543., i tu su ostali 144 godine. Pred naletom Turaka, starosjedički hrvatski živalj napustio je svoje domove povlačeći se prema zapadu, a Turci su napuštena sela postupno naselili vlaškim i pravoslavnim pučanstvom, pretežito iz Bosne. U jesen 1687. Podborje je oslobođeno od Turaka.

Ubrzo nakon oslobođenja od Turaka svi su oslobođeni prostori stavljeni pod upravu Dvorske komore, a 1702. godine utemeljuje se komorsko vlastelinstvo. Ono je jednim dijelom 21. kolovoza 1751. darovano Mihovilu barunu Šandoru od Slavnice (*Sándor de Szlavnicza*), uz plaćanje 39.879 forinti, a drugi je dio gospoštije s naseljem Podborje pripadalo vlastelinstvu Sirač. Taj drugi (sjeverni) dio vlastelinstva Sirač, u kojemu se nalazilo Podborje, 1763. kupuje Antun pl. Janković, čija će

obitelj duže od jednoga stoljeća biti u posjedu vlastelinstva što će se od 1765. nazivati Daruvar, jednako kao i novoizgrađeni dvorac u starom naselju Podborje. Budući da Antun nije imao nasljednike, nakon njegove smrti 1789. godine Daruvar nasljeđuje njegov brat Ivan. Nakon Ivanove smrti 1798., imanjem upravlja najprije njegova udovica Alojzija rođ. grofica Festetich od Tolne, a od 1813. Izidor pl. Janković, Ivanov sin iz prvoga braka. Izidor je 1849. godine prepustio upravljanje vlastelinstvom sinu Juliju, koji je 1878. prodao daruvarski dvorac i vlastelinstvo udovici Magdaleni Lechner, od koje su već iduće godine posjed preuzeli pomađarani Židovi Alois i Anton pl. Tüköry (nekada Spiegel). Oni 1905. prodaju vlastelinstvo Hrvatskoj poljodjelskoj banci u Zagrebu, koja je imanje rasparcelirala i rasprodala seljacima. Dvorac kupuje 1920. godine daruvarska općina i u njega smješta gimnaziju koja je tu ostala do danas.

Na gospoštiji Podborje bilo je 1736. godine 17 sela s ukupno 287 kuća i domaćinstava. Na gospoštiji bilo je 1745. godine 78 selišta. Sredinom 19. stoljeća obitelj Janković imala je na vlastelinstvima Daruvar, Pakrac, Sirač i Stražeman 1390 selišta. Na prijelomu 19. i 20. stoljeća vlastelinstvo Daruvar zauzimalo je površinu od 21.620 hektara.

Antun grof Janković dao je izgraditi velebni barokni dvorac, građen od 1771. do 1777. godine prema projektu zasad nepoznatih bečkih arhi-

tekata. Gospodarske zgrade i perivoj podignuti su nekoliko godina poslije. Nedvojbeno možemo ga smatrati jednim od najvrednijih i najljepših baroknih dvoraca Hrvatske, zasigurno srednjoeuropskoga izgleda. Još od 18. stoljeća dvorac je dobivao pohvale. U godini završetka dvorca (1777.) Nijemac Friedrich Wilhelm von Taube tiska u Leipzigu knjigu *Historische und Geographische Beschreibung des Königreiches Slavonien*, u kojoj opisuje daruvarski dvorac kao najljepši u cijeloj kraljevini te tvrdi da se ne bi trebao skrivati ni u Beču. Ne mijenjajući mu bitno izvoran barokni izgled, Julije grof Janković obnovio je 1868.-1870. godine dvorac, dograđivši mu altanu nad ulazom na glavnom južnom pročelju dvorca. Osobito je izmijenjena unutrašnjost pod nadzorom bečkoga arhitekta Königa. Uređenje unutrašnjosti dvorca i nabava namještaja obavljena je preko tvrtke Julija Mansteina iz Beča, uz troškove od 28.887 forinti. Ukupni troškovi obnove dvorca iznosili su više od 50.000 forinti.

Izvorno okružen sa svih strana perivojem, dvorac je smješten na vrhu brežuljka, odakle se pruža pogled na grad i perivoj, podignut na južnoj padini ispred glavnoga pročelja dvorca. Jednokatni dvorac s mansardnim krovom ima tloris u obliku slova U, a vanjske su mu mjere 57,59 x 38,01 metara. Tri krila dvorca obrubljuju dvorište okrenuto prema sjeveru, odnosno prema staklenicima i rasadniku u perivoju. Naknadno izgrade-

Tloris prizemlja i kata

Glavni salon dvorca snimljen 1896.

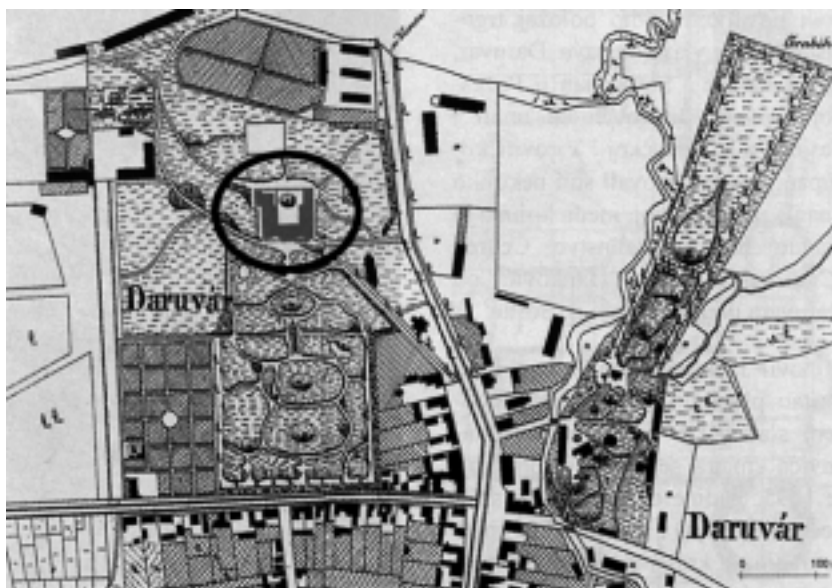
ne gospodarske zgrade u produžetku istočnoga i zapadnoga krila dvorca, međusobno spojene zidom, stvaraju zatvoreno dvorište. Pročelja puna baroknih obilježja simetrično su oblikovana, s ugaonim plitkim rizalitim. Glavnom južnom pročelju ritam daje sedamnaest, a bočnim fasadama osam otvora, smještenih u polja omeđena pilastrima. Središnji rizalit južnoga pročelja s pet prozorskih osi, iza kojega se na katu nalazi glavni salon dvorca, s trokutastim završetkom ulazi u krovnište, a naknadno dobiva altanu na koju se izlazi iz glavnoga salona i odakle se pruža najljepši pogled na perivoj. Temeljni florisni ustroj dvorca jednostavan je i uobičajen u kasnobarokno doba: sobe i saloni duž vanjskih pročelja, pomoćne prostorije okrenute na hodnik duž unutrašnjih pročelja, ulazni hal i glavno stubište te središnji salon u osi glavnoga krila dvorca. U prizemlju i na katu nalazi se šezdesetak prostorića, od kojih su podrumске i prizemne svođene, a one na katu imaju stropove.

Nakon izgradnje dvorca, potkraj 18. stoljeća začel je vjerojatno perivoj oko dvorca, ali o njemu iz toga doba ne znamo ništa. Osa kompozicija dvorca i perivoja, dijagonalna aleja

između dvorca i nekadanje dvorske kapele (danas župne crkve), aleje rubom perivoja, urisane na katastarskoj karti iz 1861., te dva stoljeća staro stablo ginka (*Ginkgo biloba*) – sve to upućuje na prvobitni perivoj iz kraja 18. stoljeća. Ako je on nastao osamdesetih godina, bio je suvremenik barokne faze perivoja Maksimir u Zagrebu iz doba biskupa Maksimilijana Vrhovca. U to je vrijeme postojao u Daruvaru i zvjerinjak (vlastelinski lovački park). Pe-

rivoj urisan na staroj katastarskoj karti djelo je s početka ili iz prve polovice 19. stoljeća: zadržana su neka barokna obilježja, zatim preoblikovana glavna os parkovne kompozicije te brojne cvjetne gredice, pretežito eliptičnih oblika uz glavne staze i njihova raskrižja. Zlatno doba perivoja uz daruvarski dvorac vezano je za obitelj Janković, koja ga je podigla i njegovala. Promjenom vlasnika potkraj 19. stoljeća mijenja se i perivoj. On je s otprilike 14 hektara površine u doba Jankovića smanjen na oko 8 hektara u doba Tüköryja, a to se vidi na katastarskoj karti iz 1898. godine. Središnji je dio perivoja ispred južnoga pročelja dvorca sačuvan, dok su rubni dijelovi (uključujući velik kuhinjski vrt i vrt staklenika) rasparcelirani.

Perivoj je još u prvim desetljećima 20. stoljeća bio zapušten i dobrim dijelom uništen, o čemu svjedoče napisi u stručnim člancima iz dvadesetih i tridesetih godina. Perivoj je danas smanjen i osiromašen, ali je njegova temeljna parkovna kompozicija ipak čitljiva. Najveća znamenitost perivoja uz daruvarski dvorac jesu dva stabla već spomenutoga ginka (muško i žensko stablo – ginko je dvodomna biljka). Muško je stab-

Katastarska karta s označenim položajem dvorca

lo najveći i najstariji primjerak te vrste u Hrvatskoj, s opsegom debla od oko sedam metara, pa je i zaštićen kao pojedinačno stablo.

Julije grof Janlović

Plemićka obitelj Janković Daruvarska (*Jankovich de Daruvar*) nije zaslužna samo za izgradnju dvorca i stvaranje vlastelinstva u Daruvaru nego je ona pridonijela i razvoju gospodarskoga, političkoga i kulturnoga života cijeloga daruvarskoga kraja. Njezinom zaslugom izgrađeno je i uređeno kupalište (Daruvarske toplice), a naselje je od sela postalo grad koji je 1837. godine kraljevskom poveljom dobio položaj trgovišta. Osim vlastelinstava Daruvar, Sirač, Pakrac i Stražeman u Požeškoj županiji, Jankovići su imali i posjede u Križevačkoj i Virovitičkoj županiji, a posjedovali su i nekoliko imanja u Mađarskoj, među kojima je glavno bilo vlastelinstvo Čepreg (*Csepreg*). Obitelj Janković od Daruvara podrijetlom je iz Bosne.

Mihovil Janković prvi je u obitelji postao plemić 1588. godine. Praocem slavonskih (daruvarskih) Jankovića smatra se Bonaventura koji se 1695. godine doselio iz Bosne u Pečuh (Baranja) i koji je 1722. godine dobio od kralja Karla VI. ponovnu potvrdu plemstva za sebe i svoje nasljednike, kao i obiteljski grb sa

ždralom. Jedan od najuglednijih članova obitelji Janković od Daruvara bio je Bonaventurin unuk Antun (1729.-1789.), koji je uživao osobit ugled kod kraljice Marije Terezije i kralja Josipa II. Stekavši velika imanja u Mađarskoj (*Csepreg*) i Slavoniji (Sirač, Podborje, Pakrac), koja su mu donijela tri glasa u Ugarskom saboru, Antun je obnašao nekoliko uglednih dužnosti, među kojima valja istaknuti čast velikoga župana Požeške županije (1775.-1785.), ulogu tajnoga savjetnika kralja Josipa II. (od 1781. godine) i predsjednika Kraljevskoga stola sedmorice u Budimu (*Tabulae septemviralis* - vrhovno sudište za Ugarsku i Hrvatsku). Kraljica Marija Terezija dodijelila mu je 1765. godine uz prezime pridjevnik "de Daruvar", a 1772. godine uzdigla ga na grofovsko dostojanstvo, koje je s njim i prestalo jer nije imao djece. Prema njegovoj želji, posjede u Ugarskoj naslijedila je njegova žena Katarina Kiš (*Kiss*), a u Slavoniji brat mu Ivan (1731.-1798.), koji je posjedovao vlastelinstvo Stražeman. Ivan i sin mu Izidor (1789.-1857.), koji je naslijedio slavonska i dio ma-

Stablo ginka i pred ulaza u dvorac

đarskih imanja, nisu se politički osobito isticali, nego su se brinuli za svoja velika vlastelinstva.

Posljednji muški član obitelji Janković od Daruvara bio je Izidorov sin Julije (1820.-1904.), koji je 1857. godine dobio grofovski naslov i koji se isticao u političkom životu Požeške županije, Hrvatske i Slavonije. Ban Josip Jelačić imenovao ga je 1849. godine vrhovnim upraviteljem Požeške županije, 1861. postaje veliki župan iste županije i potpredsjednik Hrvatskoga sabora, a 1868., kao član hrvatskoga izaslanstva, imao je odlučujuću ulogu prilikom sklapanja Hrvatsko-ugarske nagodbe 1868. godine. Godine 1867. odbio je poziv za krunjenje Franje Josipa ugarskim kraljem, s obrazloženjem da bi to bilo protiv odluke Hrvatskoga sabora, a 1873. odbio je i bansku čast, nakon čega se počeo povlačiti iz političkoga života. S Julijem završava stoljetna nazočnost ugledne i bogate obitelji Janković Daruvarske u Slavoniji. On prodaje sva slavonska imanja (1861. Pakrac, 1876. Stražeman te 1879. Daruvar i Sirač) i od tada živi s obitelji u Kalksburgu kod Beča i na manjem posjedu u Achenkirchu, na Ahenskom jezeru u Tirolu. Julije je umro u dobi od osamdeset pet godina kao posljednji muški odvjetak plemićke i grofovske obitelji Janković Daruvarske.

2 Dioš (Marijin dvor - dvorac Tüköry) u blizini Daruvara

Dioš je jedan od najmlađih slavonskih dvoraca, smješten na istoimenom brežuljku oko sedam kilometara sjeverno od Daruvara, pokraj sela Končanice. Sagradili su ga početkom 20. stoljeća tadašnji posjednici daruvarskoga vlastelinstva - Alojz pl. Tüköry i njegova žena, rođena princeza Schleswig-Holstein - za svoju kćerku Mariju. Dvorac su nazvali Marijin dvor, ali to se ime nije održalo. Stanovnici toga kraja nazivali su ga Dioš, kao i brežuljak na kojemu je izgrađen. Ime je ma-

Istočno i sjeverno pročelje dvorca Dioš

đarskog podrijetla i znači orah, koji se u Slavoniji često sadio.

Nakon obitelji Tüköry, u Diošu se izmijenilo nekoliko vlasnika. U tijeku Prvoga svjetskog rata posjed kupuje Prva hrvatska štedionica, koja ga prodaje 1917. godine Ljudevitu grofu Kulmeru (1855.-1933.) iz Popovca u Hrvatskom zagorju. U posjedu obitelji Kulmer, Dioš ostaje do 1923. godine, kada ga kupuje najprije jedna švicarska banka, a zatim Banovina Hrvatska koja na posjed doseljava koloniste iz okolice Donje Stubice i Samobora. Kupovinom zemlje oni utemeljuju današnje selo Šuplja Lipa u blizini dvorca. Država daje dvorac 1941. godine fratrima salezijancima, koji su u njemu utemeljili osnovnu školu i svećeničko učilište. Nakon Drugoga svjetskog rata dvorac je nacionaliziran pa se koristio za različite namjene. Od 1946. do 1950. godine u njemu su bile smještene domaćinska i veterinarska škola, a održavali su se i knjigovodstveni, stočarski i ratarski tečajevi. Od 1950. do 1957. godine tu je bila peradarska farma. Nakon toga u dvorcu su bili osnovna škola i stanovi učitelja, a dio je dvorca bio prazan. Poslije je dvorac godinama stajao neiskorišten, prazan i uništen zbog neprimjerenosti korištenja. U vrijeme nastanka ove knjige dvorac je bio prazan i zapušten.

Uz dvorac uređen je malen perivoj

historicističkih obilježja, koji danas više ne postoji i na njegovu je mjes-

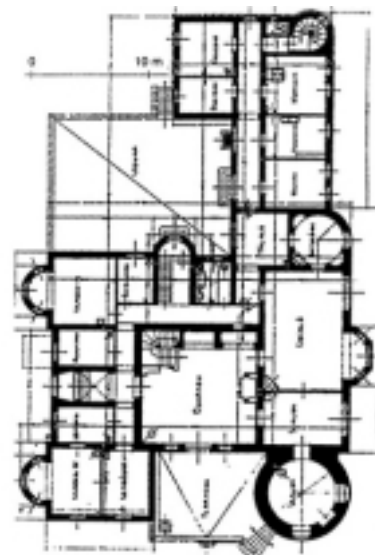

Pogled s kule dvorca na jedan od toranj-skih krovova

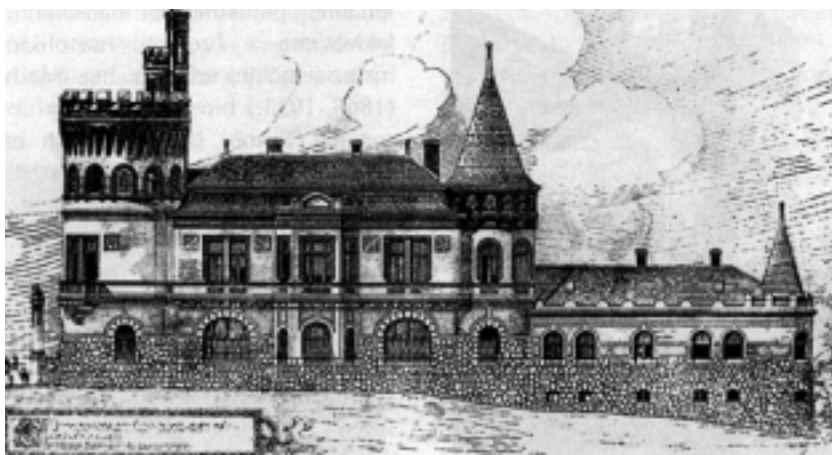
tu sada šuma. I prije izgradnje dvorca bila je tu šuma i vrlo lijep krajolik. Dvorac i perivoj izgrađeni su na rubu manjega zaravanka koji se uzdiže iznad prostrane doline. Autori dvorca opisuju okruženje kao rajsku prirodu. Podalje od zgrade dvorca izgrađeno je nekoliko zgrada: staje za konje, spremište za kola (remize), staklenik, uprava šumarije, prostori je za služinčad. Nalazila se tu i vrtlarinja. Dvorac i gospodarske zgrade bile su opremljene instalacijama vodovoda i kanalizacije. Za rasvjetu se koristio acetylen pa je za tu svrhu izgrađena posebna zgrada.

Arhitekti Gyula Sándy i Ernő Foerk autori su historicističkoga dvorca razvedenoga tlorisa - s terasama,

kulama, polukulama, mansardnim krovovima i brojnim raznolikim historicističkim uresima. Ing. Sándy (1868.-1953.) bio je najprije profesor na Obrtnoj školi, a zatim na Tehničkoj akademiji u Budimpešti. Sagradio je brojne javne zgrade i crkve za koje je dobivao nagrade. Autor je i zgrade glavne pošte u Zagrebu. O izgledu dvorca Dioš iz doba izgradnje saznajemo iz publikacije na mađarskom jeziku iz 1906. godine, u kojoj su autori dvorca opisali tek izgrađenu zgradu. Dvorac je bio namijenjen stalnome stanovanju. Izveden je na dotad neizgrađenom dijelu imanja. Glavni dio dvorca činila je velika dvorana dugačka 9,5 i visoka 9 metara, s kupolastim stropom od armiranoga betona. Iz dvorane vodile su velike hrastove stubbe na prvi kat. U dvoranu su ugrađeni neki stari predmeti koje je vlasnica, kao skupljačica umjetnina, pribavila. Bili su to, primjerice, dovratnici iz bizantskoga mramora, bogato urešen bazen za vodu, dva metra dug mramorni kamin, zidni reljefi i dr. Uokolo dvorane nizali su se saloni, velika blagovaonica, soba za igranje i soba za pušenje. Iz dvorane se izlazi na prostranu terasu. Na ogradi terase stajali su stari mletački lavovi

Tloris prizemlja

Autorski crtež sjevernog pročelja

na stupovima. Na prvom katu nalazile su se spavaće sobe, budoar, dječja soba i druge prostorije. Na

drugom katu kule bila je uređena tlorisno okrugla soba, a na njezinu je krovu bila terasa-vidikovac. U

sjevernom prizemnom krilu dvorca bile su smještene prostorije gospodarstva: kuhinja, praonica, soba za glačanje i sobe za služinčad. Ispod gospodarskoga krila bio je podrum. Zidarske radove vodio je graditelj Ferenc Stelek mlađi, s domaćim majstorima i radnicima. Zanatske radove izvodili su obrtnici iz Budimpešte i Daruavara. Cijena izgradnje dvorca iznosila je oko 700.000 tadašnjih kruna, a što je po mišljenju autora bila skromna svota kojoj su se morali prilagoditi.

Mladen i Bojana Obad Šćitaroci

Preneseno iz knjige:
Dvorci i perivoji u Slavoniji
- od Zagreba do Iloka

SADAŠNJE STANJE DVORACA

Daruvarski dvorac doimlje se danas prilično oronulo i zapušteno, iako u

ga u gradski muzej. Čak se početkom devedesetih godina počelo ure-

gradski problemi. No koliko smo uspjeli saznati, potpuno uređenje glavnoga gradskoga graditeljskog simbola i dalje je velika obveza gradske uprave koju razumiju i mahom podržavaju svi Daruvarčani. Vjerojatno do temeljite obnove neće trebati dugo čekati. U međuvremenu valja primijetiti da se sačuvani dio

Ulaz u daruvarski dvorac

njemu već dugo nije smještena gimnazija već samo niži razredi osnovne škole. Očigledno jest da se dvorac već desetljećima upotrebljuje kao zamjenski prostor za nedostatan školski prostor. Ipak se gradsko poglavarstvo već prije opredijelilo da će temeljito urediti dvorac i pretvoriti

divati dvorišno pročelje, a opsežnije je radove, posebno u unutrašnjosti dvorca koji nisu ni započeli, omeo početak Domovinskog rata. A zna se da je Daruvar bio vrlo blizu bojišnice. Tada je sve zamrlo, a kasnije su se u općoj besparici rješavali drugi znatno jeftiniji, a možda i važniji

Sadašnji izgled dvorca Dioš

perivoja, sada kao središnji gradski park, vrlo pažljivo uređuje i njeguje. Čini se da je sretna okolnost što je prelijepi dvorac plemićke obitelji Janković zadržao i sačuvao središnje mjesto u srcima svojih građana pa mu to jamči lijepu budućnost. Štoviše nije čak ni išaran grafitima.

Nešto je drugačiji slučaj s dojmljivim i bajkovitim Diošom. I taj dvorac, smješten unutar davno upropaštenog perivoja, djeluje vrlo zapušteno, a stječe se dojam da ni njegova

budućnost neće biti puno bolja. Smješten podalje od glavnih putova, polako ali temeljito propada. Nekada je bio u vlasništvu salezijanaca koji i danas, nakon denacionalizacije, u kapelici Marije Pomoćnice svake nedjelje služe mise. No teško je očekivati da će taj mali redovnički red moći snositi visoke troškove održavanja dvorca, a kamoli troškove i najnužnije obnove. Za revitalizaciju tog relativno novog dvorca potrebni su neki novi vlasnici i neki drugi sadržaji. Možda bi dvorac, ako

bi se našao zainteresirani investitor, mogao poslužiti, dakako nakon temeljitog preuređenja, kao prikladan hotel za smještaj bogatih stranih lovaca ili ribiča na obližnjim jezerima i ribnjacima.

Sada je u dijelu dvorca smješten područni odjel Šuplja Lipa osnovne češke škole *Josef Ružičke* iz Končanice. To znači da je i ovaj dvorac supstitucija za prikladnije školske sadržaje što ipak jamči makar i najosnovnije održavanje.

B. N.
